

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351/354 + 346.62

Белкін Леонід Михайлович –
правозахисник, кандидат технічних
наук, старший науковий співробітник

Актуальні проблеми удосконалення законодавства України про державні закупівлі в контексті зниження корупційної складової при їх здійсненні

Слон – це миша, виготовлена за урядовим замовленням
Р. Хайнлайн, американський письменник

Проаналізовано практику застосування норм законодавства України щодо раціонального витрачання державних коштів, охарактеризовано низку типових проблем, які породжують корупційну складову при проведенні конкурсних процедур, запропоновано окремі заходи щодо її уникнення.

Ключові слова: державні кошти, державні закупівлі, конкурсні торги.

Вступ. Ефективність здійснення державних закупівель завжди знаходиться у центрі уваги політиків і суспільства. Така увага пов'язана з двоєдиною роллю феномену державних закупівель: з одного боку, за рахунок державних закупівель держава здійснює (принаймні – повинна здійснювати) свою соціальну функцію – забезпечення потреб суспільства за рахунок публічних ресурсів, але, з іншого боку, ця діяльність стає джерелом і спокусою державної бюрократії звернення частини вказаних ресурсів на свою користь. Неминучість цієї другої сторони державних закупівель пояснює, зокрема, теорія адміністративної ренти – прагнення державної бюрократії отримати максимальну бюджетну ренту за рахунок монополізму в наданні державних послуг [1, 2]. Тому державні закупівлі є предметом прискіпливого контролю в будь-яких державах, в тому числі (а можливо, перш за все) – в державах ЄС [3].

У Типовому законі ЮНСІТРАЛ про закупівлі товарів (робіт) і послуг наголошується на необхідності забезпечення максимальної економічності та ефективності закупівель [4].

Для України це питання є особливо гострим. Зазначене пов'язане, по-перше, з надзвичайно високим рівнем корупції в країні (за Індексом сприйняття корупції Transparency International Україна займає 153-є місце з 183); по-друге, з аномально високим, порівняно з іншими країнами, рівнем перерозподілу коштів бюджету через державні закупівлі (частка державних закупівель у видатковій частині зведеного бюджету України у 2010–2011 рр. досягала 42–45 %, у той час, як ця частка у дуже невеликій кількості країн складає більше ніж 20 %, а у більшості випадків – нижче; є всі підстави вважати, що у 2012 р. в Україні вказаний рівень 2010–2011 рр. може бути перевершений – так, на державні закупівлі у I кварталі 2012 р. використано в 3,8 рази більше коштів, ніж у I кварталі 2011 р. – відповідно 48,4 млрд грн та 12,5 млрд грн [5]), потреге, як зазначається в роботі [6], державні установи та організації закуповують переважно послуги для задоволення власних потреб, а не для суспільно значущих потреб (тільки 24 % головних розпорядників державних коштів спрямовують ці кошти на закупівлю суспільно значущих послуг).

Зазначені обставини призводять до значних втрат державного бюджету. Так, у 2011 р. Президент України В. Ф. Янукович визнавав, що в Україні через тендери щорічно чиновники розкрадають близько \$ 7 млрд [7]. Цій цифрі приблизно відповідають оцінки експертів, які вказують, що в Україні щороку на корупційних зловживаннях у сфері закупівель держава втрачає близько 60 млрд грн [8, с. 2]. Міжнародні експерти вважають сферу державних закупівель найбільш корумпованою в Україні [9].

Науковому осмисленню проблеми державних закупівель в Україні присвячена обмежена кількість наукових досліджень [6, 10–15]. При цьому практично всі вони виконані на попередній законодавчій базі України, тобто без урахування особливостей Закону України “Про здійснення державних закупівель” (далі – ЗУ “Про держзакупівлі”) від 1 червня 2010 р. № 2289-VI. Водночас, у цих роботах здійснено цікаві дослідження й зроблено важливі узагальнення щодо загальних тенденцій реалізації державних закупівель в Україні. М. Галушак у своїй роботі “Державні закупівлі в Україні: теоретичні аспекти та практичні проблеми” дослідив сучасні тенденції реалізації державних закупівель в Україні [16]. Цікаво, що в роботі містяться посилення, переважно на журналістські розслідування, що підтверджує обмеженість суто наукових джерел. Разом із тим, у зазначеній праці сучасна суперечлива проблематика державних закупівель в Україні досліджена недостатньо повно. Отже, проблема належного контролю за здійсненням державних

закупівель в Україні є актуальною. Водночас, реальні процеси в цій сфері відбуваються з точністю до навпаки.

Постановка завдання. Мета статті – аналіз практики застосування норм законодавства України щодо раціонального витрачання державних коштів, типових проблем, які породжують корупційну складову при проведенні конкурсних процедур, формулювання пропозицій щодо її уникнення.

Результати дослідження. Реалізація державних закупівель в Україні ґрунтується на даний момент на ЗУ “Про держзакупівлі”. При його прийнятті вважалося, що цей Закон у цілому відповідав кращим світовим зразкам. Якщо порівняти первісну редакцію цього Закону з принципами регулювання закупівель у країнах ЄС, викладених у згаданій вище доповіді [3], то з такою оцінкою можна погодитися. Разом із тим, за недовгий період існування цього Закону він неодноразово піддавався змінам, які зводили нанівець позитивний потенціал, закладений у первісній редакції цього Закону України. Так, автори [17] порахували, що з моменту прийняття вказаного Закону України чиновники зробили шість спроб змінити законодавство про державні закупівлі в частині закриття його від громадськості. Руйнація цього Закону відбувається в таких напрямках:

1. Виведення певних видів закупівель з-під дії ЗУ “Про держзакупівлі” (ч. 3 ст. 2 Закону). Так, шляхом унесення змін у даний Закон з-під його дії виведені:

1.1. Послуги з медичного обслуговування населення, що надаються за договором, укладеним відповідно до ЗУ “Про порядок проведення реформування системи охорони здоров’я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві” (зміни внесені зазначеним ЗУ від 7 липня 2011 р. № 3612-VI).

1.2. Юридичні послуги, пов’язані із захистом прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб’єкта та України (зміни згідно із ЗУ від 8 липня 2011 р. № 3681-VI). Варто зазначити, що аналогічне рішення колишнього першого заступника Міністра юстиції України С. Корнійчука визнане таким, що завдало шкоду державі, хоча формально було проведене через тодішню тендерну процедуру з одним учасником. Виникає питання: чому при прийнятті ЗУ № 3681-VI не враховано аналогічну шкоду на майбутнє.

1.3. Закупівлі, які здійснюються Аграрним фондом України та Державним резервом України (зміни згідно із ЗУ від 8 липня 2011 р. № 3681-VI).

1.4. Закупівлі робіт із знесення самочинно збудованих об’єктів, а також послуг з нормування та стандартизації у будівництві (зміни згідно із ЗУ від 22 грудня 2011 р. № 4220-VI).

1.5. Природний газ і послуги з його транспортування – під час закупівлі та реалізації природного газу, закупівля яких здійснюється суб'єктом, уповноваженим Кабінетом Міністрів України на формування ресурсу природного газу для споживачів України, у тому числі для потреб населення (зміни згідно із ЗУ від 12 квітня 2012 р. № 4648-VI).

Але найбільш неприйнятним виглядає урядовий законопроект № 9634 від 22 грудня 2011 р. [18] щодо внесення чергових змін до ЗУ “Про держзакупівлі”. Так, з-під дії цього Закону пропонується вилучити ще 10 видів закупівель, наприклад, “придбання, оренду землі, будівель, іншого нерухомого майна або майнових прав на землю, будівлі, інше нерухоме майно”; а окрім того, всі закупівлі, що здійснюються казенними, державними чи комунальними підприємствами, а також товариствами, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 % (далі – державних підприємств). Ілюстрацією неприйнятності придбання без конкурсних торгів нерухомого майна може бути приклад придбання Чернігівським обласним центром зайнятості нового офісу за 44 млн грн у місцевої фірми. Ціна старої і досить пошарпаної будівлі – \$ 1000 за кв. метр – виявилася більшою, ніж у місцевих новобудовах, і взагалі порівняно з київською [19].

Вкрай неприйнятним є також виведення з-під процедури державних закупівель державних підприємств. По-перше, як зазначає О.І. Міняйло [10], частка коштів державних підприємств у загальному обсягу закупівель станом на 2010 р. складала 77,1 %, тобто прийняття законопроекту [18] фактично означає ревізмію по контролю за державними закупівлями. По-друге, більшість самих одіозних державних закупівель здійснюється саме через підприємства, як про це буде сказано нижче. По-третє, виведення закупівель, здійснюваних державними підприємствами, з-під конкурсних процедур суперечить європейським правовим традиціям, як на цьому наголошується в згаданій вище доповіді [3].

Зазначимо, що в пояснювальній записці до законопроекту [18] необхідність вказаних змін пояснюється “потребою у подальшому удосконаленні законодавства у сфері державних закупівель за чисельними зверненнями органів виконавчої влади та суб'єктів сфери державних закупівель, зокрема в частині здійснення закупівель за кошти підприємств” (хто б сумнівався в таких потребах?) та цинічно зазначається, що “проект закону не містить правил та процедур, які можуть становити ризики вчинення корупційних правопорушень” і “проект закону не потребує проведення консультацій з громадськістю”.

2. Виведення певних видів закупівель під регулювання іншими законами (ч. 4 ст. 2 Закону України). На даний момент предметом таких закупівель є, зокрема, постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: електрична енергія, послуги з її поста-

чання, передачі та розподілу; централізоване постачання теплової енергії; природний і нафтовий газ та послуги з його транспортування, розподілу і постачання; послуги з централізованого водопостачання та водовідведення. В цілому можна погодитися з можливістю спрощеної процедури таких закупівель, тим більше, що це не суперечить європейським правовим традиціям, але при цьому повинна бути введена умова, що ціна закупівель не повинна перевищувати встановлену НКРЕ.

Разом із цим така умова дотримується не завжди. Так, за даними сайту “Наші гроші”, Національний науковий центр “Харківський фізико-технічний інститут” уклав угоду з ПАТ “Харківміськгаз” на постачання у 2012 р. 60 тис. куб. м газу на суму 411 тис. грн. Вартість придбаного інститутом газу склала 6849 грн або \$ 856 за 1 тис. куб. м, хоча згідно з постановами НКРЕ № № 129, 130, 131 від 28 грудня 2011 р. кінцева ціна реалізації природного газу від “Харківгазу” для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів, складає 4716,58 грн або \$ 589 за 1 тис. куб. м. Раніше найдорожчий газ, зафіксований сайтом “Наші гроші” в угодах за наслідками конкурсних торгів, пройшов на закупівлях відділу освіти Ізюмської райдержадміністрації Харківської області (\$ 704 плюс \$ 60 за транспортування), Херсонської обласної бібліотеки ім. Олесея Гончара (\$ 743), відділу освіти Самбірської райдержадміністрації Львівської області (\$ 712), Закарпатського обласного онкодиспансеру (\$ 704) [20].

Але найбільш одіозним є витрачання коштів на заходи, пов’язані з підготовкою до Євро–2012, відповідно до ст. 5.1 ЗУ “Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні”. Закупівлі здійснюються за схемою “процедура закупівлі в одного учасника”. На думку експертів, такі послаблення призвели до катастрофічного перевитрачання бюджетних коштів. Так, громадянська ініціатива “Євро-патруль”, яка провела моніторинг витрачання цих коштів, вважає, що “підготовка до “Євро–2012” перетворилася на “розпил” бюджетних грошей [21]. За іншими даними, на цілі підготовки до Євро–2012 було витрачено близько 65–70 млрд грн, “відкати” сягали майже 50 %, то виходить, що до не зовсім “чистих рук” прилипло близько 25–30 млрд грн [22, 23]. Заперечуючи проти таких даних, дехто з можновладців називає інші суми, але весь жах полягає в тому, що ніхто точно не знає, в яку суму обійшлася українському народу підготовка до Євро–2012 і які втрати чекають попереду на утримання відповідних об’єктів. Разом із тим, тільки МВС України нарахувало 111 випадків, пов’язаних з незаконним використанням коштів, виділених на будівництво та реконструкцію об’єктів у рамках підготовки до Євро–2012 [24].

3. Переведення певних видів закупівель на процедуру закупівлі в одного учасника (ст. 39 ЗУ “Про держзакупівлі”). Наприклад, у п. 3 ч. 2

цієї статті щодо підстави застосування процедури закупівлі в одного учасника замість формулювання “виникнення термінової потреби в товарах, роботах чи послугах, у тому числі необхідних для оперативної негайної ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, обмежених у часі та непідконтрольних замовнику, яких не можна було уникнути” було змінено на “нагальної потреби у здійсненні закупівлі у зв’язку з виникненням особливих економічних чи соціальних обставин, які унеможливають дотримання замовниками строків для проведення процедур конкурсних торгів, зокрема пов’язаних із негайною ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також наданням у встановленому порядку Україною гуманітарної допомоги іншим державам”.

Слід визнати, що формулювання “виникнення особливих економічних та соціальних обставин” дозволяє підвести під нього все що завгодно. Так, головне управління ЖКГ Харківської облдержадміністрації “особливими економічними та соціальними обставинами” визнало необхідність ремонту установки очищення води для школи № 62 в районі “П’ятихатки”. Ця цілком штатна ситуація призвела до витрачання бюджетних коштів у сумі 3 млн грн [19].

Отже, для уникнення широкого розсуду чиновників у нормі п. 3 ч. 2 ст. 39 ЗУ “Про держзакупівлі” достатньо залишити виключно згадування про ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій. Зокрема, у Типовому законі ЮНСІТРАЛ про закупівлі товарів (робіт) і послуг [4] відповідні обставини визначені як “надзвичайні події” чи “обставини, що зумовили терміновість, які не можна було передбачити або вони не були результатом повільності з боку організації, що здійснює закупівлі”.

Слід також визнати, що у більшості випадків сумнівними виглядають твердження про відсутність конкуренції на товари, роботи чи послуги, які можуть бути поставлені, виконані чи надані тільки певним постачальником (виконавцем), за відсутності при цьому альтернативи (п. 2 ч. 2 ст. 39 ЗУ “Про держзакупівлі”). Тому необхідно цю норму підсилити вимогами: а) якщо після публікації інформації про закупівлю в одного учасника виникають пропозиції від інших учасників, замовник повинен перейти до конкурентної процедури (зазначимо, що в ч. 4 ст. 5.1 ЗУ “Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні” застережено: “оприлюднення інформації про застосування процедури закупівлі в одного учасника не вважається запрошенням до участі у процедурі закупівлі для невизначеного кола осіб” – очевидно, щоб уникнути появи “чужаків”); б) встановити, що виконавець повинен виконати угоду самостійно, – адже, виникнення субпідрядників фактично означає в їх особі альтернативу.

4. Необгрунтоване підвищення межі вартості закупівлі, яка потрапляє під дію конкурсних процедур. Так, у первісній редакції ЗУ “Про держзакупівлі” цією нижньою межею була сума вартості предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) 100 тис. грн, а робіт – 300 тис. грн (ч. 1 ст. 2 Закону України). Законом України від 22 грудня 2011 р. № 4220-VI цю норму було змінено: 100 тис. грн (у будівництві – 300 тис. грн), а робіт – 1 млн грн. Останнє є явно завищеним, тим більше, що немає особливо чіткої межі між роботами та послугами чи між поставкою товарів і наданням послуг з їх виготовлення.

Отже, з метою удосконалення контролю за здійсненням державних закупівель необхідно накласти мораторій на будь-які зміни щодо спрощення процедур здійснення закупівель і контролю, повернутися до первісної редакції закону там, де зміни були спрямовані на спрощення контролю, та встановити більш жорсткі стандарти контролю з урахування досвіду проведених торгів.

Одним із таких напрямів встановлення більш жорстких стандартів контролю є контроль відповідності ціни конкурсної угоди так званим звичайним цінам. У принципі поняття “звичайна ціна” не є новим. Воно широко використовується в податковому законодавстві, зокрема, з метою запобігання завищення цін при врахуванні витрат (ст. 39 Податкового кодексу України, далі – ПК України). Встановлення критерію звичайної ціни в державних закупівлях необхідно у тих випадках, коли учасники у змові один із одним “розігрують” конкурсні торги, внаслідок чого встановлюється аномально висока ціна, але при формальному дотриманні процедури пред’явити претензії юридично неможливо.

Наприклад, у Звіті Антимонопольного комітету України за 2011 рік [25] зазначається, що найбільшу кількість порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій становили порушення у вигляді дій, які стосувалися спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів – понад 70 %. У результаті таких дій під час проведення тендерів конкурентного вибору кращої пропозиції учасників фактично не відбувається. Одним із доказів такої змови Антимонопольний комітет вважає нехарактерну схожість тендерних пропозицій за оформленням, структурою та змістом. Однак збір доказової бази такої змови, як правило, утруднений. Крім того, не завжди можна бути впевненим у добросовісності чиновників щодо збору такої бази.

Так, сайт “Наші гроші” повідомив, що ДАК “Чорноморнафтогаз” за результатами так би мовити конкурсних торгів уклала угоду з компанією “Райагробуд-Перспектива” на придбання сталевих труб на загальну суму 150 030 000 грн. Видання зазначає, що труби придбані за цінами, які істотно перевищують ринкові. Наприклад, труба 89x8 В20 придбана

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

за 24 200 грн/т, тоді як ринкова ціна складає 11 600 грн/т. Труба 219x12 В20 придбана за 25 200 грн/т при ринковій ціні 10 800 грн/т. Єдиним конкурентом на торгах була компанія “Універсалоптторг-Х”, яка пропонувала труби дорожче всього на 0,03 %. З початку 2012 р. ці компанії розіграли між собою конкурсні торги ДАК “Чорноморнафтогаз” на поставку сталевого прокату на 13 390 000 грн за цінами, які втричі перевищують ринкові, хімічних речовин на 20 110 000 грн, буріння свердловин Голцінського родовища на 75 960 000 грн. У всіх випадках різниця в пропозиціях цих компаній становила кілька сотих відсотка [26].

В іншому випадку ДП “Інформаційно-видавничий центр ДПА України” 16.01.2012 р. за результатами начебто конкурсних торгів уклало угоду з ТОВ “Преміум-Ойл” на постачання бензину. Вартість угоди склала 725 тис. грн, у тому числі 40 тис. літрів бензину А-95 по 12,20 грн/л та 20 тис. літрів бензину А-92 по 11,85 грн/л. Згідно з протоколом розкриття пропозицій, окрім фірми-“переможця” в торгах брала участь лише одна компанія – ТОВ “Карт-Ойл ЛТД”. Вона пропонувала бензин А-95 по 10,85 грн/л та бензин А-92 по 10,50 грн/л, що близько до ринкових цін на паливо. Однак податківці без пояснення причин обрали дорожчу пропозицію [27].

Згідно з п. 39.4 ст. 39 ПК України, для встановлення звичайної ціни за методом порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу) застосовується ціна, яка визначається за ціною на ідентичні (а за їх відсутності – однорідні) товари (роботи, послуги), що реалізуються (придбаваються) не пов'язаній з продавцем (покупцем) особі за звичайних умов діяльності. Отже, завищення ціни понад ринкову свідчить про аномально високу ціну закупівель і відповідно неефективне використання публічних ресурсів.

Видається правомірним, що у такому випадку укладені внаслідок проведення закупівель угоди повинні визнаватися в судовому порядку недійсними в частині встановлення завищеної ціни, що повинно бути передбачено в ст. 42 ЗУ “Про здійснення державних закупівель”, і вилучення у виконавця зайво отриманих коштів, якщо сплату по угоді було здійснено повністю чи частково. Зазначене відповідає європейській правовій традиції: як зазначається в доповіді [3], з посиленням на європейську практику, можливість анулювати укладений контракт – дуже важливий засіб правового захисту.

Вказаний механізм можна було б застосувати при закупівлях продуктів харчування чи лікарських засобів, оскільки у більшості випадків об'єктивна ціна таких товарів відома. Так, комунальна установа “Красноармійський геріатричний пансіонат з психоневрологічним відділенням” (Донецька область) 9 квітня 2012 р. за результатами начебто конкурсних торгів уклало угоду з ТОВ “Укрпродукт” на поставку 46,8 т картоплі на загальну суму 307 тис. грн – у середньому по 6,56 грн/кг. За даними НДІ

“Украгропромпродуктивність”, середня вартість картоплі в Донецькій області на початку квітня становила 2,52 грн/кг [28].

Н. В. Шолойко у своїй праці “Оптимізація управління тендерними закупівлями медичної та фармацевтичної продукції” [11] порівняла ціни за результатами тендерних закупівель 14 лікарських форм і ціни, рекомендовані ВООЗ та організацією “Міжнародні дії на користь здоров’я” (“Health Action International”). Допустиме відхилення цін складає 0,8–1,2. У результаті порівняння встановлено, що з 14 лікарських форм, закуплених у результаті тендерних торгів, тільки 50 % мають допустимий рівень відхилення. Це вказує на неефективність державних закупівель лікарських засобів за бюджетні кошти.

Необхідно також розширити коло осіб, які мають право оскаржити результати тендерних закупівель у судовому порядку, оскільки у випадку змови реально оскаржити ці результати немає кому. Так, у доповіді Європейського Союзу “Огляд систем контролю і засобів правового захисту в сфері державних закупівель у Європейському Союзі” [3] зазначається, що у Франції правовий статус залежить від типу розгляду справи. На стадії розгляду справи в період до укладення контракту особою, зацікавленою в оскарженні контракту, визнається будь-який реальний кандидат або учасник тендерної процедури, або ті, хто був незаконно відсторонений від участі в ній, наприклад, у зв’язку з браком інформації про проведення тендера. Однак у випадку подачі позовних заяв з метою анулювання контракту правовий статус зацікавленої особи отримують й інші сторони, наприклад, члени ради місцевого самоврядування або навіть платники податків – резиденти даної місцевості.

З урахуванням даного досвіду, право оскаржити результати конкурсних торгів повинно належати, зокрема, громадським організаціям, метою діяльності яких є моніторинг державних закупівель. Для цього необхідно внести відповідні зміни в п. 29 ч. 1 ст. 1 та ст. 9 ЗУ “Про держзакупівлі”. В цю ж ст. 9 необхідно внести застереження, що всі зміни до законодавства про державні закупівлі підлягають обов’язковим консультаціям з громадськістю та антикорупційній експертизі, чого наразі намагаються уникнути автори тих чи інших фактично корупційних змін.

Крім того, необхідно спростити процедуру оскарження, зокрема, скасувати плату за подачу скарги до органу оскарження (ч. 4 ст. 18 ЗУ “Про держзакупівлі”, на сьогодні 5 тис. грн.) та звільнити від сплати судового збору позивачів по таких справах. Так, у вищевказаній доповіді [3] зазначається, що в більшості країн-членів ЄС претензія на адресу державного замовника або організації звільняється від сплати зборів. У деяких країнах-членах Євросоюзу введено єдиний збір, що стягується за весь розгляд, незалежно від типу або вартості контракту. Це правило діє в Данії (500 євро за розгляд справи в Раді з претензій),

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

Фінляндії (204 євро) і Литві (30 євро). У Словенії існує єдиний збір в сумі близько 420 євро за розгляд справ за контрактами на постачання. Тобто, крім Данії, всі збори значно менші, ніж в Україні. Незрозуміло, чому в Україні повинен реалізуватися найгірший приклад.

Таким чином, підвищення ефективності державних закупівель можливе шляхом удосконалення законодавства України про державні закупівлі в напрямках: повернення до первісної редакції ЗУ “Про здійснення державних закупівель” там, де зміни були спрямовані на спрощення контролю; встановлення більш жорстких стандартів контролю з урахування досвіду проведених торгів; введення критерію звичайних цін як підстави для визнання недійсними угод, укладених із завищенням ціни; розширення кола суб’єктів оскарження результатів торгів, зокрема, за рахунок громадських організацій, метою діяльності яких є моніторинг державних закупівель; спрощення процедури оскарження. Необхідно також накласти мораторій на будь-які зміни щодо спрощення процедур здійснення закупівель і контролю. Але для всього цього необхідна політична воля влади, чого сьогодні практично не вбачається.

Список використаних джерел

1. Нисканен В. А. Бюрократы и политики [Электронный ресурс] / В. А. Нисканен. – Режим доступа : http://www.seinstitute.ru/Files/veh4-3-17_Niskanen.pdf.
2. Павроз А. В. Бюрократия: экономический анализ деятельности / А. В. Павроз // ПОЛИТЭКС. – 2009. – № 1. / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.politex.info/content/view/534/30/>.
3. Обзор систем контроля и средств правовой защиты в сфере государственных закупок в Европейском Союзе : Доклад SIGMA № 41. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.oecd.org/dataoecd/0/62/46102735.pdf>.
4. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про закупівлі товарів (робіт) та послуг : прийнятий на 27 сесії Комісії ООН по праву міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) 17 черв. 1994 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_878/print1329897305598849.
5. Власть превзошла саму себя: объем госзакупок вырос в 3,8 раза. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://news.zn.ua/ECONOMICS/vlast_prevzoshla_samu_sebya_obem_gosza_kupok_vyros_v_3,8_raza-101919.html.
6. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Організаційно-економічний механізм державних закупівель послуг : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна. – Тернопіль, 2009. – 20 с.
7. Названы суммы, которые проходят через госзакупки в Украине. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kontrakty.ua/article/47537>.
8. Хмара О. Прозорість української влади: закон про державні закупівлі як ключовий елемент / О. Хмара. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://openukraine.org/doc/Khmara_paper_public_procurementFINAL.pdf.

9. В Украине самыми коррумпированными сферами являются политика и госзакупки, говорят международные эксперты. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://rus.newsru.ua/ukraine/03may2012/korrupciaua.html>.

10. Міняйло О. І. Державні закупівлі товарів і послуг у системі регулювання національної економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / О. І. Міняйло. – К., 2011. – 21 с.

11. Шолойко Н. В. Оптимізація управління тендерними закупівлями медичної та фармацевтичної продукції : автореф. дис. ... канд. фармацевт. наук : 15.00.01 / Н. В. Шолойко. – К., 2010. – 23 с.

12. Зубар В. В. Формування механізму управління системою державних закупівель в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / В. В. Зубар. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

13. Пінькас Г. І. Фінансово-економічний механізм формування конкуренто-спроможного ринку державних закупівель : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Г. І. Пінькас. – Суми, 2010. – 19 с.

14. Турченко О. Г. Правове регулювання державних закупівель товарів, робіт та послуг Європейського Союзу (зближення законодавства України з правом ЄС) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / О. Г. Турченко. – К., 2008. – 20 с.

15. Влялько І. В. Правове регулювання державних закупівель в ЄС : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / І. В. Влялько. – К., 2009. – 20 с.

16. Галушак М. Державні закупівлі в Україні: теоретичні аспекти та практичні проблеми / М. Галушак // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 1 (30). – С. 43–53. – (Економіка та управління національним господарством). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gev/2011_1/ECONOMY_AND_NATIONAL_ECONOMY/007.pdf.

17. Николов Ю. Тендери в Украине. С широко закрытыми глазами / Ю. Николов, А. Шалайский // Зеркало недели. Украина. – 2012. – № 6. – 17 февр. / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

http://zn.ua/POLITICS/tendery_v_ukraine__s_shiroko_zakrytymi_glazami-97479.html.

18. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань державних закупівель від 22 грудня 2011 р. № 9634 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42193.

19. Новый закон о госзакупках: назад в джунгли / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://www.domik.net/novosti/ovyj-zakon-o-goszakupkah-nazad-v-dzhunglin145856.html>.

20. Новый рекорд ціни на газ \$ 856 встановили харківські вчені і міськгаз “Газпрому”: Наші гроші / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://nashigroshi.org/2012/02/24/novyy-rekord-tsiny-na-haz-856-vstanovyly-harkivski-vcheni-i-miskhaz-hazpromu/>.

21. Подготовка к “Евро-2012” превратилась в “распил” бюджетных денег / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://uainfo.censor.net.ua/news/10278-podgotovka-k-evro-2012-prevratilas-v-raspil-byudzhethnyh-deneg.html>.

Борьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

22. Євро-2012 витягнуло з кишень українців 65 мільярдів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.expres.ua/news/2012/02/25/61158>.
23. При подготовке к ЕВРО-2012 украли два годовых бюджета армии / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
<http://www.unn.com.ua/ru/news/595091-pri-podgotovke-k-evro-2012-ukrali-dva-godovyh-byudzgeta-armii--nardep>.
24. Зарегистрировано 111 случаев незаконной траты денег, выделенных на Евро-2012 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
<http://polemika.com.ua/news-84796.html#title>.
25. Звіт Антимонопольного комітету України за 2011 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article:jsessionid=7DBF2E58CAFF47C070700CE875637428?art_id=212425&cat_id=212422.
26. “Черноморнафтогаз” по результатам тендера заключил соглашение с компанией “Райагрострой-Перспектива” на приобретение стальных труб на общую сумму 150,03 миллионов гривен / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
http://www.golosua.com/main/article/ekonomika/20120330_chernomornafto-gaz-zakupil-trubyi-v-dva-raza-doroje-chem-oni-stoyat.
27. Податківці купили з тендера 40 тис. літрів бензину по 12,20 грн / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?podatkivtsi_kupili_z_tendera_40_tis_litriv_benzinu_po_1220_grn&objectId=1246085.
28. ТОП-5 донецких распилов недели: Новости Донбасса / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
<http://novosti.dn.ua/details/178224/>.

Проанализирована практика применения норм законодательства Украины относительно рационального расходования государственных средств, охарактеризован ряд типичных проблем, которые порождают коррупционную составляющую при проведении конкурсных процедур, предложены отдельные мероприятия по ее предотвращению.

Analyzed the practice of the application of the legislation of Ukraine concerning the management of public funds, characterized by a number of typical problems that give rise to corruption component in conducting tender procedures, have been proposed some measures to prevent it.

Стаття надійшла до редакції журналу 25 квітня 2012 року.